

תלמוד - מהדורת הרב עדין שטיינזלץ

מאת י. זמורה

א

„יס-התלמוד“, צירוף, שכונתו הפלגה מירבית על מנת להמחיש מה רחב, מה עמוק, מה מגוון הוא — התלמוד.

ואולם, מי שזכה ונכנס לתחום זה — בכל כחות-רוחו בכל מאויי-נפשו, במלא כובד-הראש, בהיקף כל כחותיו, בכל כשרון-סקרנותו, מי שהתחיל ולא רפה עוד — יודע-כמו, כי הפלגה זו — „יס-תלמוד“ — אינה הפלגה, ושמא אפילו המעטת מושג. גם אם נעזו פנים ונשנה מן המטבע המסורתי ונאמר — „אוקינוס התלמוד“, גם אז, ודאי לנו, לא מיצינו את גדלות היצירה היהודית, שאין דומה לה בין היצירות הרוחניות בהיסטוריה של כל הזמנים וכל הלשונות, אילו ידע המתחיל לתלמוד גמרא ידיעה-כמו מה קשיים יעמדו לפניו, מה רבים המכשולים, מה מקיף — בזמן ובנושאים — בריבוי דעות וסברות; מה מורכב ומפולפל הפולמוס — ודאי שהיה נרתע מלהתחיל, כי מי בעל-רצון ובעל-יכולת, גופנית ורוחנית, לצלול בתהומות כאלה ולא יחשוש? איזה תחום של חיי-אנוש, חיי גוף וחיי נפש, חיי הגות וחיי רגש לא נשתקף בתלמוד?

איזה תחום מן הטבע — אקלים, תופעות, מזגי אוויר, חקלאות, אילנות, פירות וכו' וכו' אין לו זכר בתלמוד?

איזה תחום של חיי אומה ואומות, חברה, כלל, פרט, משא-ומתן, סיכסוכים, שמחות, חגים, מעשי-חסד וצדק, מעשי רשעות וכולי — לא נזכרו ולא נידונו בתלמוד? אילו דעות של אמונה ושל אפיקורסות, של יאושים ושל תקוות, של מחלות ושל מיתות, של רצח ושל גול — לא נידונו ולא באו לידי ביטוי בתלמוד? אילו אהבות — אהבת הבריות, אהבת ה', אהבת ישראל, אהבת אבות ובנים, אהבת בניו לבניה וכו' — לא נחקרו ולא נשקלו בפלס הידיעה והחכמה, שאין אתה מוצא בתלמוד?

כל מצבים, — מצבי-רוח, מצבי נפש, מצבי שלום, מצבי מלחמה — הכל הכל תמצא בתלמוד.

אלו נתחבר מלן שמות, או מלן שמות-עצם, או מלן ענינים, או מלן דעות, — מלן חקלאי, מלן פילוסופי, — לא יספיקו כרכים לכך. מאות של חכמים, מלומים, בעלי מלאכה, יודעי חוק ובקיא-תורה — נחלקו בדיעותיהם, התפלספו והתפלספו על כל הנגל — וכולם יחד חברו ליצירה גאונית, מנוגליסית, מנומנטלית זו, ששמה „התלמוד“.

מה מקיפות הידיעות בפלורה של איי, בפאונה שלה לסוגיהן ולמיניהן, לתאריכי גידולן, לנבילתן, לפריחתן, לריחותיהן, לסעמיהן, למקומות גידוליהן — הכל משתקף בתלמוד, על הכל מדובר בכובד-ראש, בחכמה, באהבה. יש חילוקי-דעות, אך אין מריבות, יש כבוד ואין זלזול, יש התנגדות חריפה, אך אין ביטול הזולת.

בעיני כולם יש ערכים חשובים וגדולים: הקב"ה, האומה, הארץ; חשוב הכלל, ואותה חשיבות מייחסים גם לפרט, יש שהכלל חייב למען הפרט, ויש שהפרט חייב למען הכלל ושום ענין של מה-בכך, כביכול, אינו מוסח-מן-הדעת.

* * *

רבים מחכמי התלמוד היו לא רק חכמי הלשון העברית, אלא גם חכמי לשונות המזרח; ומה רבה הבקיאות בתרבות הגויים והבינה באורחיהם ורביעיהם, בנימוסיהם והליכותיהם; רובם ככולם אנשי-מעשה ואנשי-דעת, אנשים מנוסים בנסיונות, יורדים לסוף דעתם של דברים, שעליהם הם דנים זה עם זה לבין זה.

* * *

יצירה גדולה, ענקית, באיכות בכמות, יצירה של רבים בבת אחת ולסירוגין,

© תלמוד בבלי, מבואר מתורגם ומנוקד ע"י הרב עדין שטיינזלץ, הוצאת המכון הישראלי לפרסומים התלמודיים, ירושלים.

יצירה שארכה תקופה ותקופות; ואעפ"כ — שום יחיד מן הרבים-רבים לא ניטשטש חלקו ולא הומעט דיוקנו. הכל אחד — מחיאות של חיים ושל מוות, טבע ושל דומם, חכמה ודעת, מונולוגים ודיאלוגים, של סיפורים, אגדות והלכות — הכל-בכל-מכל-כל, זה — התלמוד.

התלמוד — הוא גם ספרות; גם פרוזה, גם שירה גם אידיליה, הוא גם בלדה, מדע, מחקר, חוק ומשפט; ועוד ועוד; ולא פירטנו אפילו חלק האלף ממה שיש לפרט. אילו נתאפשרה יצירת התלמוד בזמנו — כהריתו וכטעמו וכהיקפו — היה העולם נרעש, היה מרעיש את העולם; היו מחקים, היו פלאגיאטים — וכדומה וכדומה.

ב.

עכשיו, שהתלמוד חי וקיים, בשתי לשונות, גידחות, אעפ"י שעמד כנגד הזמן והזמנים, ואעפ"י שהוא ידוע ומפורסם — אין הדבר מספיק, ואין הכל יודעים ומבינים, גם בתוכנו אנו — מה הגדלות, מה היחודיות, מה מוחלטת הגאונות הזאת. והנה קם מתוכנו בזמן הזה, איש אחד ויחיד, איני חושש לומר בפה מלא, בכל האחריות של מבקר מנוסה ובקי, איש הגיל המכובד, לכל הדעות, כי האיש — גאון, ושמו — הרב עדין שטיינזלץ, הוא עשה והוא עושה לתלמוד, מה שלא עשה איש לפניו, הוא ממחיש את גאונות היצירה, מבליט את היקפה, הוא מסביר אותה לדור הזה ולדורות הבאים. הוא מעמידנו על הכמות ועל האיכות, ונוטע בנו גאון צודקת, מוצדקת ומוסברת, הייתי אומר; גאוןה שכמותה כענוה, כצניעות.

הרב עדין שטיינזלץ צלל, כאמודאי, לתוך "ים-התלמוד" (אוקיינוס-התלמוד), דולה אותו — ראו זה פלא! — בכוסות אלגביש ומגיש לנו — כוס כוס לעצמה; ואנו שותים בצמא, נהנים, מתענגים ואסירי-תודה.

הרב שטיינזלץ — מתרגם את הצריך תרגום, כדי שכולנו, כל הרוצה בכך, — ומי לא ירצה? — להבין כל דבר לאשורו; ואין הדבר פשוט ולא קל, אך הרב שטיינזלץ עושה זאת בידיעה, בחכמה, באמנות, ולא די גם בכך, כידוע הדבר, כי המתורגם ניתן לצערנו, לקריאה שונה; והרי הרב שטיינזלץ — מנקד הכל, ואין כל מקום ואפשרות לטעות, חלילה.

והרב שקל ומצא לנכון — כנכון היום — שפירוש רש"י — אורגני לתלמוד, והריו מעניק לנו גם פירוש זה, מפוסק פיסוק מלא; פענוח ראשי-התיבות והלעזים, מלאכת מוחשבה מיוחדת-במינה וכאילו דרך-אגב, מעין "תבלין" הכרחי. והרי הפרט זה כשלעצמו — פינמנלי; גם פירוש רש"י — יצירה גאונית, ומי חכם ויסיח דעתו הימנה? וכן הדבר גם לגבי ה"תוספות", באר צלולה ועמוקה, ואשרי השוחה והנהנה.

ועיקר העיקרים — פירוש חדש, פירושו של הרב עדין שטיינזלץ עצמו, המבאר כל פרט, מסביר את כללי המשא-ומתן שבתלמוד; הכל מלוח תרשימים וטבלאות.

זאת ועוד: בראש כל פרק — וגם בסיומו — מבואות וסיכומים, "עיונים" — בירור מושגי היסוד, וביאור, דרכי מחשבה.

ועד מה חשוב, שניתנו גם "גירסות", שינויי נוסחאות, מקבילות וכו' — ואתה רואה כי בתלמוד עסקו רבים וחשובים, הוסיפו והסבירו; קומה על גבי קומה — בנין גבוה להפליא!

ומעשה גדול לעצמה, ממש יצירה לגופה הוא המדור: "אישים" — ביוגרפיות קצרות של האישים המזכרים בתלמוד; וראוי מדור זה — להיות מוצא לאור לחוד ומופץ ברבים, להגדיל ידיעה בתורה.

תלאה העט להוסיף ולפרט מעלותיה הטובות והחשובות של מהדורת הרב שטיינזלץ של התלמוד, אך אין להימנע מזה, שכן כל מעלה ומעלה חשובה לעצמה, יש להרימה על נס מיוחד, כדי לפרסם ולהוסיף לפרסם מהדורה זו, המסוגלת להחזיר עטרה ליושנה, לחבב על כל אחד מאתנו את לימוד התלמוד, שכן עכשיו הזדמנות נדירה להבין, להשיג מה גדולה היצירה, וכי לא יתכן לאיש עברי משכיל בלעדיה.

ובכן, — להלן אנו מוצאים במהדורה זו מדור "לשון" — המסייע להבנת מקורותיהן של מלים משפות זרות, ומקנות לנו ידיעה נכונה בכך.

מדור ה"חיים" מתאר חפצים שהשתמשו בהם בימי התלמוד, הארתם על פי מחקר, המדור "עיטורים" — מפרסם ציורים, תרשימים ותצלומים — בשטחי

תארכיאולוגיה, הבוטניקה ההזואולוגיה, כדי להאיר עינינו ולהסביר נושאים שמדובר בהם בתלמוד. ולבסוף — ניתנים לנו מפתחות של נושאים, של אישים, של מושגים, של עניני לשון, מלים זרות, לוח היסטוריה, לוח עתיקות, לוח בעלי חיים ועוד.

ובסך הכל: — במהדורת התלמוד של הרב עדין שטיינזלץ יש לראות מאורע ספרותי וספרותי-היסטורי ממדריגה ראשונה. אם נזכה — יהיה זה מעתה ספר הנמצא בכל בית יהודי לא פחות משנמצא התנ"ך. מהדורה זו עשויה לחולל תמורה גדולה בהבנת ערך התלמוד, תמורה במושגים ספרותיים, תמורה בהשגת ההיסטוריה הרוחנית של עמנו.

ועוד: מהדורה זו של התלמוד העשירה את פמלית אישי הרוח, החכמה והתורה של ישראל בזמן הזה, שכן הרב עדין שטיינזלץ מתגלה לנו במלוא שיעורו של איש האשכולות, בעל ידיעות רבות ומפליאות, בעל בקיאות פינאומנלית, בעל הבחנה מופלאה, בעל טעם דק-מן-הדק, ואין צורך לכל הענינים הקשורים בכך, וגם מעבר להם.